

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

12-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00-TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy hodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00-FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00-FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00-YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi

Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich - yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pyedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00-PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00-SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00-SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar bo‘yicha dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Turg'unov Sherzod Abduvositovich

FARG'ONA VILOYATI SANOAT KORXONALARINING MODDIY-TEXNIK HOLATI VA ULARNING SANOAT ISHCHILARINING MEHNAT MUHOFAZASIDAGI AHAMIYATI HAQIDA AYRIM FIKR MULOHAZALAR (Farg'ona viloyatida 1950-1970-yillarda chop etilgan vaqtli matbuot nashrlarida e'lon qilingan maqolalar tahlili asosida) 13-19

Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li

SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTONDA YURITGAN ATEISTIK SIYOSATI VA XUDOSIZLAR JAMIYATI FAOLIYATI 20-23

Berdiyev Abduvali Abdug'aniyevich

XVIII-XIX ASRLARDA XIVA XONLIGINING ERON VA ROSSIYA BILAN SIYOSIY VA IJTIMOYIY ALOQALARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR 24-32

Соъуб Раъноев

KAMBAFALLIK VA UNI QISQARTIRISH MUAMMOLARI 33-42

Abdimov O'zbek Bektemirovich

MARKAZIY OSIYO MINTAQASIGA ILMIY QARASHLAR VA KONSEPTUAL MASALALARNING AYRIM JIHATLARI 43-48

Toshpulatov Nurbek Boboqul o'g'li

XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA SAMARQAND VILOYATI BOZORLARI VA KARVONSAROYLARI TARIXI 49-53

Temirova Munira

ESKI TERMIZ SIMOVKO'ZACHALARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 54-58

Sattorova Shahlo

SHAYBONIYLAR DAVRIDA JO'YBOR XO'JALARINING BUNYODKORLIK FAOLIYATI 59-63

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Yazdonova Saxiba Kurbanovna

KIBERMAKON: TA'LIM, TARBIYA VA IQTISODIY TA'SIR TENDENSIYALARI 64-72

Taniev Ahmadjon Bahromovich

TUРИЗМ, ГЛОБАЛЛАШУВ ВА САВДО: УЛАРНИНГ АТРОФ-МУХИТГА ТАЪСИРИ 73-82

Ходжаниязов Элбек Сардоревич

XORAZM VILOYATI DA TURIZM TRANSPORTI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI TAHLILI 83-93

Raximov Bahromjon Ibroximovich, Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi

O'ZBEK SANOATINING INNOVATSION TARAQQIYOTI VA IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI 94-99

Ahmedov Adham Djalolovich

AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH 100-105

Ablazov Nurillo Xusanboyevich

QURILISH KORXONALARI DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARINI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 106-112

<i>Абдурахманов Мухторали</i> ЎУДУДИЙ КЛАСТЕРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ БОСҚИЧЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	113-116
<i>Poshokulova Mohigul</i> BILIMLAR IQTISODIYOTINING ZAMONAVIY SHAKLLARI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA	117-122
<i>Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li</i> INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI KORXONANING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH: YANGI IMKONIYATLAR VA TAHIDLAR	123-131
<i>Sayfutdinova Nigina Furkatovna</i> O'ZBEKISTONDA INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIY AHAMIYATLARI	132-135
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Shakarov Oybek Xudoyberdi o'g'li</i> O'ZBEK XALQI ETOSFERASIDA KORRUPTION MUNOSABATLAR PAYDO BO'LISH SABABLARINING FALSAFIY TAHLILI	136-139
<i>Жўрамуродов Нодир Ғайбуллаевич</i> ЖАДИДЛАР ФАЛСАФАСИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ, МИЛЛИЙ ЎЗЛИК ВА МИЛЛИЙ ҚАРАШЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ	140-144
<i>Sayidova Muhabbat G'afforovna</i> GLOBAL AXBOROTLASHUV TENDENSIYALARINING MILLIY VA MA'NAVIY QADRIYATLARGA TA'SIRI	145-149
<i>Kuraxmedov Azamat Erkinovich</i> SAMARQAND JADIDCHILARINING TURKISTON MA'RIFATPARVARLIK FALSAFASI RIVOJIDA TUTGAN O'RNI	150-153
<i>Umarova Feruza Rozibayevna</i> O'ZBEK XALQI MA'NAVIY MADANIYATI RIVOJLANISHINING ASOSIY XUSUSIYATLARI	154-156
<i>Samijonov Azizbek Ismoiljon o'g'li</i> KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING FALSAFIY-KONSEPTUAL TAHLILI	157-161
<i>Begbudieva Parvina Shoxruxovna</i> THE CONTRIBUTION OF MAHMUDHODJA BEHBUDI TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION SYSTEM OF TURKESTAN	162-166
<i>Aytbayev Mansurbek Yusupovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIY AQL-ZAKOVAT TO'G'RISIDA	167-173
<i>Muslimov Sherzod Akbarovich</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MA'NAVIY MEROSI: JAMIYAT, SIYOSAT VA SHE'RIYAT	174-178
<i>Jantayev Maqsud Ibragimovich</i> MUHAMMAD AL-XORAZMIY: MATEMATIKADAN FALSAFAGACHA BO'LGAN ILMIY IZLANISHLAR	179-184
<i>Norova Malika Fayzulloyevna</i> TASAVVUF TA'LIMOTI VA UNING SAYFIDDIN BOXARZIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI	185-191

<i>Gulova Anorgul Axtamovna</i> O‘ZBEKISTONDA ALISHER NAVOIY ASARLARIGA BO‘LGAN MUNOSABAT	192-196
<i>Absattorov Baxtiyor Mamarasulovich, Karimova Gulchehra Abdulkarimovna</i> BURCH VA MAS‘ULIYAT TUSHUNCHALARINING TARIXIY-NAZARIY, AN‘ANAVIY VA ZAMONAVIY TALQINI	197-205
<i>Berdikulov Chingiz Dusmuradovich</i> IJTIMOIY MULOQOT-SHAXS INTELLEKTUAL MADANIYATINING SHAKLLANISH OMILI	206-211
<i>Mamarasulov Baxriddin Shakasimovich</i> MILLIY-MA‘NAVIY YUKSALISH – MAMLAKATIMIZ MA‘NAVIY TARBIYA TIZIMINING YANGI STRATEGIYASI SIFATIDA	212-216
<i>Nurmatov Kamaridin Shamsiyevich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA ADOLAT TUSHUNCHASINING O‘RNI	217-221
<i>Bekpo‘latov Ulug‘bek Rahmatulla o‘g‘li</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGINI TA‘MINLASHNING DIALEKTIK TAHLILI	222-228
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Berdiyeva Muqarrama Anvarovna, Chernova Natalya Vasильevna</i> СТРАТЕГИИ ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКОГО ПОДХОДА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ	229-234
<i>Жамаҳматов Каромиддин Айнилло ўғли</i> БУРҲОНИДДИН ТЕРМИЗИЙ АСАРЛАРИНИНГ САЛЖУҚИЙЛАР ДАВРИДА ЯРАТИЛГАН ТАСАВВУФИЙ МАНБАЛАРГА ТАЪСИРИ	235-243
<i>Temirova Aziza Muzaffarovna, Uralova Oysuluv Poyan qizi</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA “KO‘K” SIFAT BELGISINING SEMANTIК XUSUSIYATLARINING TADQIQI	244-247
<i>Mansurova Mohinur Akmal qizi</i> HAJVIY TAFAKKUR TABIATI – SATIRA VA YUMOR TUSHUNCHASI	248-252
<i>Яркулова Фотима Усмановна, Исломова Марьям</i> ИМЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ В ПОВЕСТЯХ И.С.ТУРГЕНОВА	253-257
<i>Murodova Muqadas Ikromovna</i> XX ASR INGLIZ VA O‘ZBEK ADABIYOTIDA YARATILGAN SATIRIK ASARLAR TADQIQI	258-263
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> O‘ZBEK ADABIYOTIDA LATIFA JANRI TARAQQIYOTI VA TAHLILI	264-268
<i>Davronov Shexroz Abrorovich</i> OG‘ZAKI TARJIMA VA UNDA KOMPRESSIYANING ROLI	269-273
<i>Begmatov Azizbek Tursunbayevich</i> INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI ONOMASTIK BIRLIKLAR TADQIQI	274-280
<i>Ibragimova Moxiraxon Anvarovna</i> NUTQIY AKTLAR TASNIFI	281-285
<i>Расулова Истода Абдулатифовна</i> К ПРОБЛЕМЕ ДЕФИНИЦИИ ЯЗЫКОВЫХ УНИВЕРСАЛИЙ: ИССЛЕДОВАНИЕ ИНВАРИАНТНЫХ СВОЙСТВ В КОНТЕКСТЕ ЯЗЫКОВОЙ ВАРИАТИВНОСТИ	286-293

<i>Obidova Go'zalxon Ma'rufjon qizi</i> O'ZBEK TILIDA OMAD VA OMADSIZLIKNI NOMLOVCHI LEKSIK VA FRAZEOLGIK BIRLIKLAR	294-299
<i>Furkatova Maxliyo To'lqin qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI SHAXS-SON KATEGORIYASI	300-309
<i>Baxramov Xabibillo Sadikovich</i> INGLIZ TILIDA "POISON-ZAHAR" KONSEPTINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	310-315
<i>Тухтаев Сирожиддин Тошпўлатович</i> ПАРЕМИОЛОГИЯДА САХИЙЛИК КОНЦЕПТИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	316-323
<i>Qiyomov Shohabbosxon Sharofiddin o'g'li</i> XATTOTLIK SAN'ATINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	324-327
<i>Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna</i> YOLG'IZLIK FENOMENINING PSIXOLOGIK, IJTIMOY VA EKZISTENSIAL ASPEKTLARI	328-331
<i>Qayumova Mohinur Murodullayevna</i> LEXICAL-SEMANTIC FEATURES OF THE CONCEPT «STEP» IN THE ENGLISH LANGUAGE	332-337
<i>Sayipova Dilafruz Rahimovna</i> O'ZBEK NASRI TARAQQIYOTIDA "BOBURNOMA"NING AHAMIYATI	338-342
<i>Diyarov Akmal To'lqin o'g'li</i> INGLIZ TILIDAGI BOG'DORCHILIK TERMINLARINING GENETIK-ETIMOLOGIK TAVSIFI	343-348
<i>Атаназарова Шохида Бахрамовна</i> РЕКЛАМАДА ИЛЛОКУЦИЯ ВА ПЕРЛОКУЦИЯНИНГ АМАЛГА ОШИШИДА БИЛБОРДЛАРНИ АҲАМИЯТИ (РЕКЛАМА БАННЕРЛАРИ МИСОЛИДА)	349-353
<i>Matadqulova Kamila Abduxoliqovna</i> ANCIENT EGYPTIAN LITERATURE: THE OLD, MIDDLE AND NEW KINGDOMS	354-364
<i>Alimova Dilrabo</i> SHARQ ADABIYOTIDA QASIDANING TARIXIY TAKOMILI	365-373
<i>Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI TOPISHMOQLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI	374-379
<i>Курбонова Нодира Розиковна, Пулатова Сабина Шарифовна</i> ЛИТЕРАТУРНЫЙ АНАЛИЗ ТЕМЫ УТРАЧЕННОЙ РОДИНЫ В РОМАНЕ ВЛАДИМИРА НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	380-390
<i>Khamidov Tohirjon Olmos ogli</i> ANALYSIS OF TYPES OF ENGLISH PHRASAL VERBS ACCORDING TO THE STRUCTURE	391-396
<i>Umurzakova Kommuna Xursanovna</i> O'ZBEKISTON IJTIMOY TARMOQLARIDA YOSHLAR NUTQIDAGI O'ZGARISHNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI	397-402
<i>Habibullayeva Shoiray Shukurillayevna</i> ONA TILI DARSIDA GAP BO'LAKLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH METODIKASI	403-406

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Itomov Nurillo Fayzullayevich</i> ТА’МИНЛОВЧИ ТО’ЛОВ – МАЖБУРИЯТЛАРНИ ТА’МИНЛАШНИНГ ЯНГИ УСУЛИ СИФАТИДА	407-414
<i>Салаев Нодирбек Сапарбаевич</i> ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИДА ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИЯ: МОҲИЯТИ, ТУРЛАРИ ВА АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	415-431
<i>Ходжиев Юнус Мухитдинович</i> МУЛК ҲУҚУҚИ БЕКОР БЎЛИШИНИНГ ШАХС ИХТИЁРИГА БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН АСОСЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ	432-436
<i>Сайдивалиева Хуршида</i> БОЛАЛАРНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА БЕРИШ ЮЗАСИДАН ВУЖУДГА КЕЛУВЧИ МУНОСАБАТЛАРНИ КЕЛИШУВЛАР АСОСИДА ТАРТИБГА СОЛИШ МАСАЛАЛАРИ	437-445
<i>Миқитов Вобур</i> THE LEGAL NATURE OF E-COMMERCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	446-451
<i>Raimova Nargiza Doroyevna, To‘uchiyeva Bahora Otabekovna</i> PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS	452-459
<i>Чориева Хуршидабону Хуррам қизи</i> ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	460-468
<i>Toshkanov Nurbek Bahriddinovich</i> UNDIRUVNI INTELLEKTUAL MULK OBYEKTLARIGA BO‘LGAN HUQUQLARGA QARATISHNING AYRIM FUQAROLIK-HUQUQIY MASALALARI	469-478
<i>Kubaeva Ismigul Farhod qizi</i> CHALLENGES OF BLOCKCHAIN TO LAW AND STATE	479-484
<i>Юсупов Ўктамбой Абсаматович</i> ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДАГИ КОРРУПЦИЯВИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИККА ҚАРШИ КУРАШДА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	485-491
<i>Баходирова Сабина Улугбек кизи</i> РОЛЬ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ УМЫШЛЕННОГО ТЯЖКОГО ТЕЛЕСНОГО ПОВРЕЖДЕНИЯ	492-503
<i>Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли</i> НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТИТУТА ХОДАТАЙСТВ КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ПРАВ УЧАСТНИКОВ НА ДОСУДЕБНОМ ЭТАПЕ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	504-508
<i>Ibrohimov Behzodbek Bahromjon o‘g‘li</i> O‘ZBEKISTONDA MOLIVAVIY HUQUQIY MUNOSABATLAR ASOSI VA AHAMIYATI	509-520
<i>To‘uchiyeva Bahora Otabekovna, Raimova Nargiza Doroyevna</i> PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS	521-528

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Ibraximov Sanjar Urunbayevich</i> SPORT MASHG'ULOT JARAYONINI TASHKIL ETISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI VA TAMOYILLARI	529-539
<i>Urazkulova Anna Vitalyevna</i> OLIV TA'LIMDA RUS TILI FANINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING TOPSHIRIQLARINI ILMIY-PEDAGOGIK AHAMIYATI	540-545
<i>Қаршиева Дилбар Эшпулатовна</i> ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИДА МАЛАКАВИЙ АМАЛИЁТНИНГ ЎРНИ	546-550
<i>Ajiyeva Muxabbat Baxtibayevna</i> KIMYO FANI BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA TASHKIL ETISH	551-555
<i>Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna</i> O'QITUVCHILARNI KASBIY RIVOJLANTIRISHDA QIYOSIY TAHLIL: JARAYON VA FAOLIYATLI YONDASHUV	556-564
<i>Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna</i> SHIFTING THE FOCUS OF CORPUS LINGUISTICS FROM RESEARCH TO CLASSROOM PRACTICE	565-570
<i>Акрамова Умеда Салиевна</i> ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ С НЕРУССКИМ ЯЗЫКОВЫМ ФОНОМ	571-582
<i>Abdusattarova Zaynab Abdujalil qizi</i> МАТЕМАТИКА FANINI LOYIHAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYASI ORQALI O'QITISH ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA XXI ASR KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	583-590
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> SHAHMAT O'YINI ORQALI BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	591-595
<i>To'xtayev Hasan Toshpo'latovich</i> ZAMONAVIY MAKTAB O'QUVCHILARINI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA KOGNITIV- PSIXOLOGIK TO'SIQLARNING TA'SIRI	596-599
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	600-607
<i>Rahimova Dilshoda Baxriddinovna, Turatosheva Sadoqat Raxmatullayevna</i> OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH (SOTSIOLOGIK TAHLIL)	608-615
<i>Мадаминова Наргизахон Жахонгир қизи</i> МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРГА МОСЛАШТИРИЛГАН ВИРТУАЛ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ	616-619
<i>Qodirov Xasanboy Oribjonovich</i> RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TEXNIKA OLIV TA'LIM SOHASI MUTAXASSISLARDA KASBIY-IJODIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	620-526

<i>Aliyeva Iroda Otabek qizi</i> МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМГА ХОРИЙ ТАЖРИБАСИНИ ҚО'ЛЛАШ БО'ҲИЧА МАВЖУД ТА'ЛИМ ТАЛАБЛАРИНИНГ ТАСНИФИ YUZASIDAN ТАҲЛІЛЛАР	627-631
<i>Ro'zimurodov Ilyos Azamat o'g'li</i> O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARINING CHOLG'USHUNOSLIKKA OID NAZARIYALARI: ABU NASR FOROBIYNING MUSIQIY TADQIQOTLARI	632-636
<i>Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi</i> JAHON AXBOROT RESURSLARI ORQALI TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI	637-642
<i>Салиев Улугбек, Салиева Низора</i> ОБЩЕНИЕ МЕДИЦИНСКОГО РАБОТНИКА: РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ В ПРАКТИКЕ	643-648
<i>Маматкулова Угилжон Эшмирза кизи, Абдуллаева Дилбар Алимбаевна</i> МЕТОДИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА, ИЗУЧАЮЩИХ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК, И ПУТИ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ	649-655
<i>Муминова Офтобхон Каримовна</i> ИСТОРИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ: ОТ АНТИЧНОСТИ ДО СОВРЕМЕННЫХ ТЕРМИНОВ	656-661
<i>Ахмедова Уктамхон</i> РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАНЯТИЙ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ	662-667
<i>Sattarova Markhabo Raxmonkulovna</i> ТА'ЛИМДА RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH	668-672
<i>Nuriddinova Robiya Bekjonaliyevna</i> МАКТАБГАЧА VA BOSHLANG'ICH TA'ЛИМДА МАТЕМАТИКА MASHG'ULOTLARINING UZVIYLIGINI TA'MINLASH YO'NALISHLARI	673-678

Received: 30 November 2024

Accepted: 5 December 2024

Published: 15 December 2024

Article / Original Paper

LINGUOCULTURAL STUDY OF RIDDLES IN RUSSIAN AND UZBEK

Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna

Lecturer of the Department of Social Sciences,
Kokand University

Abstract. This article analyzes riddles in the Russian and Uzbek languages from a linguoculturological perspective. The research studies thematic areas, linguistic and methodological features of riddles, as well as their place in cultural heritage. The similarities and differences between the themes of Russian and Uzbek riddles are identified, and their connection with the historical and social life of the people, aesthetic values, and religious traditions is shown. The importance of riddles in the upbringing of children and the development of thinking skills is also revealed. The results of the research create new scientific opportunities in studying the linguoculturological heritage of the Russian and Uzbek peoples and in a deeper understanding of intercultural relations.

Keywords: russian riddles, Uzbek riddles, linguoculturology, cultural heritage, themes, religious traditions, folk art, language and culture.

RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI TOPISHMOQLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI

Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna

Qo'qon universiteti "Ijtimoiy fanlar" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlar lingvokulturologik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Tadqiqotda topishmoqlarning tematik yo'nalishlari, lingvistik va uslubiy xususiyatlari, shuningdek, ularning madaniy merosdagi o'rni o'rganildi. Rus va o'zbek topishmoqlarining mavzulari o'rtasidagi o'xshashliklar va farqlar aniqlanib, ularning xalqning tarixiy va ijtimoiy hayoti, estetik qadriyatlari hamda diniy an'analar bilan bog'liqligi ko'rsatib berildi. Shuningdek, topishmoqlarning bolalar tarbiyasi va fikrlash qobiliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati ochib berildi. Tadqiqot natijalari rus va o'zbek xalqlarining lingvokulturologik merosini o'rganishda va madaniyatlararo aloqalarni chuqurroq tushunishda yangi ilmiy imkoniyatlar yaratadi.

Kalit so'zlar: rus topishmoqlari, o'zbek topishmoqlari, lingvokulturologiya, madaniy meros, mavzular, diniy an'analar, xalq ijodi, til va madaniyat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N58>

Kirish. Til va madaniyat o'zaro chambarchas bog'liq bo'lgan ikki muhim fenomen sifatida insoniyat tarixi davomida tadqiqotchilar e'tiborini jalb qilib kelgan. Ayniqsa, xalq ijodi namunalaridan biri bo'lgan topishmoqlar til va madaniyat aloqalarini tahlil qilish uchun muhim manba sifatida ahamiyatlidir. Topishmoqlar xalqning dunyoqarashi, hayot tarzi va tafakkur shakllarini aks ettirgan nodir til hodisalari sifatida lisoniy va madaniy tadqiqotlarda alohida o'ringa ega. Rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlarning lingvokulturologik xususiyatlarini tahlil qilish, bu ikki xalq madaniyati va tili orasidagi o'ziga xoslik va o'xshashliklarni aniqlashga imkon beradi. Rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlar nafaqat badiiy, balki tilshunoslik va

kulturologik jihatdan ham chuqur mazmun kasb etadi. Masalan, S. Abdujabborova o'z tadqiqotida topishmoqlar tarkibidagi leksik birliklarning shakl va ma'no munosabatlarini ko'rib chiqib, bu birliklarning xalq og'zaki ijodidagi vazifalarini aniqlashga intiladi [1;381-383]. Shu bilan birga, N. Usmonova o'z tadqiqotida topishmoqlarning poetik xususiyatlarini o'rganib, ulardagi obraz va uslublarning o'zaro munosabatini ochib bergan [2;303-309].

Topishmoqlar tilshunoslikda o'ziga xos estetik hodisa sifatida qaraladi. Ularning mazmuni xalq turmushi, madaniy qadriyatlari va dunyoqarashi bilan uzviy bog'liq bo'lib, bu hodisaning lingvokulturologik tahlili til orqali xalqning o'ziga xos mental xususiyatlarini aniqlashga imkon beradi. O'zbek va rus xalqlarining tiliga oid tadqiqotlarda topishmoqlar lingvistik xususiyatlaridan tashqari, ularning madaniy va tarixiy ahamiyati ham tahlil qilinmoqda. Mazkur maqolada rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlarni lingvokulturologik jihatdan tahlil qilish maqsad qilingan. Tadqiqot natijasida ushbu topishmoqlarning tarkibiy tuzilmasi, semantik xususiyatlari va madaniy mazmuni aniqlanib, o'zaro o'xshashlik va farqlar tahlil qilinadi. Bunda xalqning turmush tarzi, diniy e'tiqodi va milliy o'ziga xosliklarining aks etgan jihatlari o'rganiladi. Shu orqali bu ikki tilda so'zlashuvchi xalqlarning madaniy aloqalari va ularning umumiy merosi o'zaro solishtiriladi.

Adabiyotlar tahlili. Topishmoqlar xalq og'zaki ijodining noyob namunasi sifatida har doim tadqiqotchilar e'tiborini tortib kelgan. S. Abdujabborovanning tadqiqotida topishmoqlar tarkibidagi leksik birliklarning shakl va ma'no o'zaro munosabatlari chuqur tahlil qilinib, bu birliklarning xalq ijodidagi funksiyalari aniqlangan. Tadqiqot natijasida o'zbek va ingliz topishmoqlarining semantik va sintaktik tuzilmasidagi o'xshashliklar hamda farqlar aniqlangan bo'lib, bu ikki tilning lingvistik va madaniy xususiyatlarini o'rganishda muhim o'rin tutadi [1;381-383]. N. Usmonovanning tadqiqoti topishmoqlarning poetikasi va ulardagi obrazlar tizimiga qaratilgan. U o'z maqolasida topishmoqlarda ishlatilgan poetik vositalar orqali xalqning estetik qarashlari va dunyoqarashlarini aniqlashga intilgan. Muallifning fikricha, topishmoqlarning poetik xususiyatlari xalqning hayot tarzi va tarixiy sharoitlari bilan uzviy bog'liq [2;303-309].

S. Xudoyev esa o'zbek topishmoqlarining yaratilish davriga ko'ra tasniflanishini o'rganib, ularning kelib chiqishi va rivojlanish jarayonlarini tahlil qilgan. Uning tadqiqoti xalq ijodiyotining tarixiy bosqichlarini aniqlashda katta ahamiyatga ega bo'lib, topishmoqlarning semantik va pragmatik xususiyatlariga oid yangi ma'lumotlarni ochib bergan [3]. Rus tilida topishmoqlarni lingvokulturologik o'rganish bo'yicha O. S. Orlovaning tadqiqotlari muhim ahamiyatga ega. U o'z asarida rus topishmoqlarining semantik tuzilmasi va ularning tilshunoslikda o'rganilish jarayonlarini tahlil qilib, bu janrning estetik va madaniy xususiyatlariga e'tibor qaratgan. Muallifning fikricha, topishmoqlar xalqning tili va madaniy xotirasi bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularni o'rganish orqali madaniyatlararo farqlarni aniqlash mumkin [6;104-114]. Rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlarni lingvokulturologik tadqiq qilish nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatshunoslik va tarix nuqtai nazaridan ham ahamiyatlidir. Ushbu adabiyotlar rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlarni solishtirishda metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

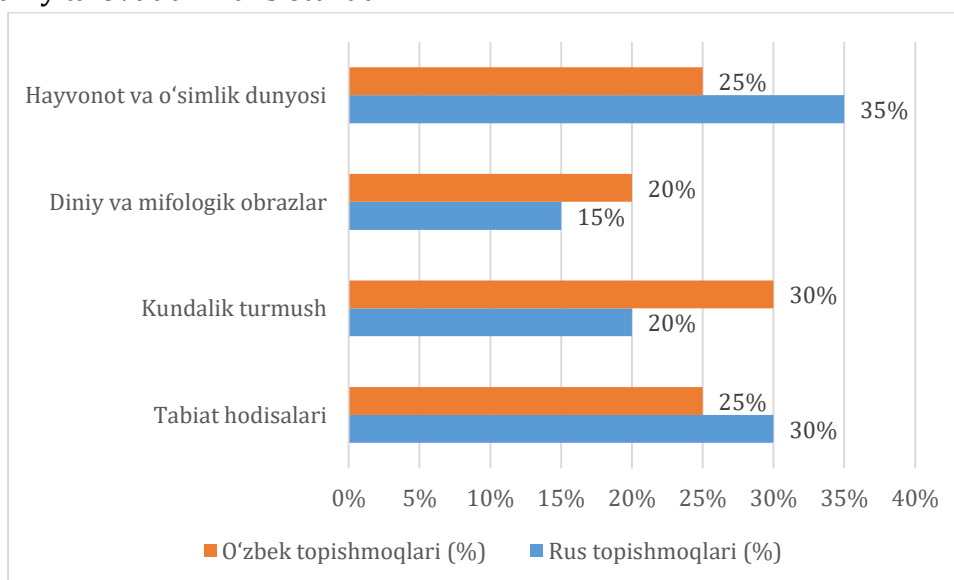
Metodlar. Ushbu tadqiqotda rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlarni lingvokulturologik jihatdan o'rganish uchun qiyosiy-tahliliy va kontekstual yondashuv qo'llanildi. Qiyosiy-tahliliy metod orqali ikki tildagi topishmoqlarning leksik, semantik va pragmatik xususiyatlari

solishtirildi. Lingvokulturologik yondashuv esa topishmoqlarning mazmuni orqali xalqning madaniyati va dunyoqarashini tahlil qilishda asosiy vosita sifatida ishlatildi.

Tadqiqot materiali sifatida rus va o'zbek tillaridagi 200 dan ortiq topishmoq namunasi tanlab olindi. Namunalarning madaniy mazmunini tahlil qilish uchun kontekstual yondashuvdan foydalanilib, ular yaratilgan tarixiy va ijtimoiy sharoitlar hisobga olindi. Tahlil jarayonida topishmoqlarni tematik tasniflashga alohida e'tibor qaratildi. Topishmoqlar mazmuniga ko'ra tabiat, kundalik turmush, inson va uning faoliyati, shuningdek, diniy va mifologik mavzularga ajratildi. Shuningdek, tadqiqotda statistik metod yordamida rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlarning qaysi mavzular bo'yicha yaqinligi va qaysi jihatlari bilan farqlanishi aniqlandi.

Natijalar. Tadqiqot natijasida rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlarning lingvokulturologik jihatlari quyidagicha xulosalandi:

- Mavzu va mazmun jihatidan o'xshashliklar:** Rus va o'zbek topishmoqlarining aksariyati kundalik hayot, tabiat va inson faoliyati bilan bog'liq mavzularni o'z ichiga oladi. Masalan:
 - O'zbek topishmog'i: *"Suv bo'yida bo'lar, tillo kabi ko'rinar."* (javobi: baliq)
 - Rus topishmog'i: *"Ни рыба, ни мясо, но живёт под водой."* (javobi: qurbaqa).
- Madaniy va milliy xususiyatlar:** O'zbek topishmoqlarida dehqonchilik va chorvachilik bilan bog'liq mavzular ustunlik qiladi. Masalan:
 - "Yer ostida tillo qoziq, u hammaga bo'lar oziq."* (javobi: sabzi). Rus topishmoqlarida esa tabiat hodisalari va hayvonot olamiga ko'proq murojaat qilingan:
 - "Маленький, кругленький, везде пролезет."* (javobi: sichqon).
- Til va uslubiy xususiyatlar:** Rus tilidagi topishmoqlar qisqa va lo'nda shaklda bo'lib, poetik ifodaga ega. O'zbek topishmoqlari esa ko'pincha obrazli va o'xshatishlarga boy. Bu madaniy tafovutlarni aks ettiradi.

1-rasm. Umumiy tahlil foizlarda

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlar bir-biriga yaqin bo'lsa-da, ularning mazmuni va ifoda uslublarida madaniy tafovutlar mavjud. Shu bilan birga, umumiy mavzular, masalan, tabiat va hayvonot olami, ikki xalq tilida ham asosiy o'rin tutadi. Bu esa ularning tarixiy va madaniy aloqadorligini tasdiqlaydi.

5. **Simvolik ma'nolar va o'xshashliklar:** Rus va o'zbek topishmoqlarida ko'plab obyektlar umumiy ramzlar bilan tasvirlanadi. Masalan, quyosh, oy, yer kabi tabiat hodisalari ikki tilda ham nur va hayot ramzi sifatida qabul qilinadi.
- Rus: *“Два кольца, два конца, посредине звездик.”* (javobi: qaychi).
 - O'zbek: *“O'zi bitta, tishi yuzta.”* (javobi: Arra). Ushbu topishmoqlar o'zaro semantik o'xshashlikni ko'rsatib, umumiy tafakkur asoslarini aks ettiradi.
6. **Tilning obrazlilik darajasi:** O'zbek topishmoqlarida ko'proq allegorik tasvirlar va o'xshatishlar ishlatilsa, rus topishmoqlarida abstrakt va umumiy mazmun ko'proq uchraydi.
- O'zbek: *“Qora sigir sut so'radi, berolmadim, qayib ketdi.”* (javobi: tun).
 - Rus: *“Чёрная, чёрная, всех накрывает, никому не мешает.”* (javobi: tun). Bu farqlar xalqning tasavvur qilish uslubi va madaniy xotirasini yoritib beradi.
7. **Pragmatik funksiyalar:** Rus va o'zbek topishmoqlarining asosiy vazifasi bolalarga o'rgatuvchi va tarbiyaviy ma'lumot yetkazishdir. Shuningdek, ular ijodkorlikni rag'batlantirish va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish vositasi bo'lgan. Masalan, o'zbek topishmoqlarida bola hayotiy voqea yoki hodisani tasavvur qilishi uchun o'xshatishlar ishlatiladi:
- *“Yashil devor, oq eshik, ichi qizil, urug' teshik.”* (javobi: tarvuz). Rus tilida esa bunday topishmoqlar mantiqiy fikrlashni o'rgatadi:
 - *“Зелёный, но не трава, белый, но не снег, сладкий, но не мёд.”* (javobi: tarvuz).

1-jadval. Rus va o'zbek topishmoqlari o'rtasidagi farqlar

Lingvistik xususiyatlar	Rus topishmoqlari	O'zbek topishmoqlari
Simvolizm	Quyosh – hayot va energiya, oy – sir; zich abstraksiya.	Quyosh – hayot, oy – yorug'lik ramzi, ko'proq obrazlilik.
Tashkiliy tuzilma	Qisqa va lo'nda, ravon ritmik shakl.	Obrazli va badiiy shakl, ko'p hollarda o'xshatishlar mavjud.
Mavzular xilmaxilligi	Hayvonot olami, tabiat hodisalari, abstraksion mavzular.	Kundalik hayot, dehqonchilik, tabiat hodisalari.
Poetiklik darajasi	Ritm va uyqashlikka asoslangan.	Ko'proq o'xshatish va tasvirlashga asoslangan.
Pragmatik vazifa	Fikrlashni rivojlantirish, o'rgatuvchi.	Hayotni o'rgatish, ijodkorlikni shakllantirish.

Jadval tahlilidan ko'rinib turibdiki, rus va o'zbek topishmoqlari o'rtasidagi asosiy farq ularning obrazlilik darajasi va semantik chuqurligidadir. Rus topishmoqlari qisqa va ravon shaklda bo'lib, bolalarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga qaratilgan. O'zbek topishmoqlari esa ko'proq milliy madaniyatni aks ettiruvchi obrazlarga boy bo'lib, ularda bolalarni hayotiy tushunchalar bilan tanishtirish vazifasi kuchliroq. Tadqiqot davomida rus va o'zbek topishmoqlarining lingvokulturologik xususiyatlari va ularning xalq madaniyati bilan bog'liqligi aniqlandi. Har ikki til topishmoqlarida milliy va umumiy mazmunni aks ettiruvchi jihatlar borligi kuzatildi. Shu bilan birga, topishmoqlardagi obraz va uslublar til va madaniyatning o'ziga xos belgilarini yoritadi.

Muhokama. Rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlarning lingvokulturologik tadqiqi natijalari shuni ko'rsatdiki, ushbu janr xalqning madaniyati, hayot tarzi va dunyoqarashining

muhim aksidir. Topishmoqlar nafaqat xalqning lisoniy xotirasini saqlab qoladi, balki avlodlararo madaniy merosni uzatishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Tadqiqot jarayonida aniqlangan o'xshashlik va farqlar ikki xalq tilida bu janrning o'ziga xos madaniy va ijtimoiy jihatlari haqida muhim xulosalar chiqarish imkonini berdi. Birinchidan, rus va o'zbek topishmoqlari tematik jihatdan ko'p o'xshashlikka ega. Tabiat hodisalari, kundalik hayot va inson faoliyati har ikki tilda topishmoqlarning asosiy mavzularidir. Masalan, quyosh, oy, yer kabi tabiat hodisalari ikkala tilda ham nur va hayot ramzi sifatida aks etgan. Bu o'xshashliklar ikki xalqning umumiy hayotiy ehtiyojlari va tabiatga bo'lgan munosabati bilan bog'liqdir.

Ikkinchidan, rus va o'zbek topishmoqlari o'rtasida sezilarli lingvistik va uslubiy farqlar mavjud. O'zbek topishmoqlari obrazli ifodalar va o'xshatishlarga boy bo'lsa, rus topishmoqlarida qisqa, ravon va aniq ifoda usuli ustunlik qiladi. Bu farq ikki xalqning estetik qadriyatlari va tafakkur uslubining o'ziga xosligini aks ettiradi. Uchinchidan, diniy va mifologik motivlar ham muhim rol o'ynaydi. O'zbek topishmoqlarida islom dinining ta'siri ko'proq sezilarli bo'lsa, rus topishmoqlarida pravoslavlik ramzlari uchraydi. Ushbu xususiyatlar har bir xalqning diniy va madaniy an'alariga mos keluvchi semantik mazmunni shakllantiradi. To'rtinchidan, rus va o'zbek topishmoqlari bolalarni o'qitish va tarbiyalashda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Rus topishmoqlari bolalarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan bo'lsa, o'zbek topishmoqlari hayotiy bilimlarni o'rgatish va ijodkorlikni rivojlantirishga qaratilgan. Tadqiqot davomida aniqlangan farqlar ikki xalqning lingvistik va madaniy xususiyatlarini yoritib berishga yordam berdi. Ushbu farqlar madaniyatlarning tarixiy rivojlanishi va ijtimoiy shart-sharoitlari bilan bog'liq.

Xulosa. Rus va o'zbek tillaridagi topishmoqlar xalqning lingvokulturologik merosi sifatida tilshunoslik va madaniyatshunoslik uchun muhim tadqiqot obyekti hisoblanadi. Ushbu janr xalqning ijtimoiy, tarixiy va madaniy qadriyatlarini o'zida aks ettirib, madaniyatlararo aloqalarni tushunishga imkon yaratadi. Rus va o'zbek topishmoqlarining asosiy mavzulari tabiat, kundalik turmush va diniy-mifologik motivlardan iborat bo'lib, ular ikki xalqning hayotiy tajribalarini aks ettiradi. Lingvistik va uslubiy jihatdan rus topishmoqlari qisqalik va lo'ndalik bilan ajralib tursa, o'zbek topishmoqlarida obrazlilik va o'xshatishlar ko'proq uchraydi. Bu farq xalqning estetik tafakkuridagi o'ziga xosliklarni ko'rsatadi. Topishmoqlarning diniy va mifologik mazmuni har bir xalqning diniy an'analari va madaniy xotirasi bilan uzviy bog'liq. Har ikkala til topishmoqlari bolalarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va ularga hayotiy bilimlarni o'rgatishda muhim tarbiyaviy vosita hisoblanadi.

Tadqiqotda aniqlangan natijalar lingvokulturologiya sohasida rus va o'zbek xalqlarining madaniy aloqalarini chuqurroq tushunish uchun yangi imkoniyatlarni ochib beradi. Ushbu topishmoqlarni chuqurroq tahlil qilish orqali ikki xalqning tarixiy va madaniy xususiyatlarini yanada yaxshiroq o'rganish mumkin. Shu bilan birga, topishmoqlarni boshqa tillar bilan qiyoslash xalqaro madaniyatshunoslik tadqiqotlari uchun yangi yo'nalishlarni ochadi. Kelgusida ushbu tadqiqot doirasida topishmoqlarning funksional vazifalari, ularning zamonaviy bolalar tarbiyasida qo'llanilishi va boshqa xalqlar tilidagi o'xshash janrlarga nisbatan solishtirma tahlilini o'tkazish maqsadga muvofiqdir. Bu esa xalq og'zaki ijodining universal xususiyatlarini aniqlash va uni saqlash bo'yicha chora-tadbirlarni ishlab chiqishda yordam beradi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Abdujabborova, S. (2024). INGLIZ VA O'ZBEK TOPISHMOQLARINING LEKSIK (SHAKL VA MA'NO MUNOSABATI) XUSUSIYATLARIGA KO'RA TURLARI. *International Journal of scientific and Applied Research*, 1(3), 381-383.
2. Usmonova, N. (2023). TOPISHMOQ POETIKASI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(12), 303-309.
3. Xudoyev, S. (2023). O'zbek topishmoqlarining yaratilish davriga ko'ra tasniflanishi. "Germany" modern scientific research: achievements, innovations and development prospects, 9(1).
4. Бочкарёва, Н. В., & Бахтина, Е. В. (2015). Разгадывание иероглифических загадок как один из продуктивных методов изучения китайской письменности. *Известия восточного института*, (2 (26)), 100-105.
5. Латипов, О. Ж. (2022). Интерпретация ихтиологической лексики в русском и узбекском языках. In *Сборник научных трудов Международной научнопрактической конференции*. Ташкент-Екатеринбург (pp. 65-67).
6. Орлова, О. С. (2017). Загадка как объект лингвистического исследования. *Слово. ру: балтийский акцент*, 8(3), 104-114.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali
2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli
guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.
Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:
100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com
Bog‘lanish uchun telefonlar:
(99) 602-09-84 (telegram).